

Fiatal Levéltárosok Egyesülete
Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. I. em. 151.

A Fiatal Levéltárosok Egyesületének 2017-i évi rendezvényei

IX. Badacsonyi Nyári Konferencia Bádi Barbara alelnök beszámolója alapján

A Fiatal Levéltárosok Egyesületének szokásos nyári konferenciájának a Nemzeti Kulturális Alap, illetve az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Hallgatói Önkormányzatának támogatásával ismét a jól megszokott Balaton-parti település, Badacsony adott otthont. Egyesületünk immár kilenc éve szervez tudományos nyári tábort a levéltár szakos hallgatók és egyesületi tagok részére, melynek célja a közösség- és kapcsolatépítés, valamint a tudományos szakmai tevékenység támogatása, előadási lehetőség biztosítása.

Az idei és tavalyi év számos történelmi esemény és jeles történelmi egyéniség megünneplésére adott alkalmat, így ehhez kapcsolódóan természetesen jó néhány fontos projekt is indult levéltáros berkekben (1956, Reformáció, I. világháború, GULÁG. Mikes Kelemen stb.), melyekről úgy gondoltuk, hogy hasznos témát adnak táborunknak. Idén július 6. és 8. között tehát „Levéltári projektek 2016-2017” címmel tartottuk meg nyári konferenciánkat.

Az első napra olyan előadókat hívtunk, akik egy-egy adott levéltárból érkeztek és maguk is részt vettek az intézmények által felvállalt és lebonyolított projektekből, tehát az első nap kifejezetten a konferencia központi témája köré épült. Hiteles, elsődleges forrásból értesülhettünk a szakmai élet ezen területéről.

Gúth Ildikó elnöki megnyitó beszéde után a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárából érkező Kovács Eleonóra vette át a szót a nap első előadójaként a „Reformáció emlékévé” című prezentációjával. Eleonóra a projekt ismertetésének keretében beszélt annak felépítéséről és elemeiről, az előkészületi munkálatokról, a munka koordinációjáról és ellenőrzéséről, az eredményekről és az ebből levonható tanulságokról. A projekt alapja az Országos Levéltár és a megyei tagintézmények állományában található kapcsolódó források feltárása. Ehhez kapcsolódó szerves elemei a szabad királyi városok kutatása, valamint a hungarika kutatás, kiadványok szerkesztése, rendezvények megvalósítása, a levéltár célkitűzésének és programjainak népszerűsítése nem csak a szakmai, de a nagyközönség irányába egyaránt. Mindezek megvalósításához több intézmény munkatársai, illetve jelentős szakemberi közösség dolgozott együtt, akik együttműködő partnereikkel együtt fáradoztak azon, hogy a 2017. jubileumi évre az új kutatási eredmények mindenki számára elérhetővé váljanak a <http://reformacio.mnl.gov.hu/> weboldalon. A projekt eredményeképp 2017. júliusára a munka során létrehozott OL-adatbázis hamarosan publikálhatóvá vált, a „Szabad királyi városok” projektben tíz feltáró út zajlott le, számos digitális felvétel készült és megkezdődött a kutatás előkészítése; húsz fond- és állagszintű jegyzék született; levéltár-pedagógia foglalkozások és versenyek keretében sikerült megszólítani a nagyközönséget is; huszonegy kötet került javítás alá és egy képesalbum is kiadásra került.

Rácz Attila, Budapest Főváros Levéltárának főosztályvezetője a TÁMOP projekt részleteiről szóló előadásban kitért a levéltár-pedagógia ismertetésére is. Az élménypedagógia eszközével a történelmi korok megelevenítése, átélhetősége a dráma-, média-, művészetpedagógia kínálja módszerek alkalmazásával hatékonyabb a történelem oktatás. A közműveltségi tartalmak mellett a foglalkozások során kiemelten foglalkozik az olvasás, szövegértés, szövegelemzés és

Fiatal Levéltárosok Egyesülete
Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. I. em. 151.

a vizuális kultúra fejlesztésével, figyelemmel van a sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatására is. A foglalkozások általában 90–135 percesek, de lehetőség van témahetek (táborok), témanapok és vetélkedők szervezésére is. A programok mindig az adott korosztályhoz és a tanári kérésekhez igazodnak. Foglalkozásaikra elsősorban az 5–12. osztályok tanulóit, egy alkalommal maximum egy osztályi diákot várnak.

Szikla Gergő a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltár igazgatóhelyettese az MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltárában a Gulág Emlékbizottság támogatásával folyó forrásfeltáró kutatások eredményét, az „EMBEREK AZ EMBERTELENSÉGBEN” – Hajdú-Biharból a GULÁG-ra és vissza? című tematikus honlapot és előkészületi munkáit valamint a vonatkozó iratanyag összeállítását és feldolgozását ismertette. A projektben részt vevő hajdú-bihari levéltárosok munkájának köszönhetően adatbázisok, forrásgyűjtemény és egy virtuális kiállítás áll a rendelkezésére mindazoknak, akik az online felületre látogatnak.

A nap negyedik előadását Vajda Tamás tartotta a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség képviseletében a „Stratégiai tanulmány az egyetemi levéltárakról” címmel. Tamás a prezentációjában a felsőoktatási levéltárak nehéz helyzetét és problémáit mutatta be. Előadása elején részletezte az előzményeket és kiindulási pontként azt fogalmazta meg azt, hogy újra kell gondolni a felsőoktatási szaklevéltárak jövőképéről 2008-ban és 2010-ben leírtakat. Ezután ismertette a tanulmány szerkezetét, majd felhívta a hallgatóság figyelmét arra az ellentmondásra, ami a 1995. évi LXVI. törvény 3.§ 1) pontja a 2011. évi CCIV. törvény 14. § (1) között szerepel, és ami lehetővé teszi, hogy a könyvtárak levéltári funkciót is elláthassanak, szemben a levéltári törvény levéltárakra vonatkozó definíciójával, mely intézményként határozza meg a levéltár fogalmát. Az egyetemek számára a könyvtár az alaptevékenységek körébe tartozik, míg a levéltári tevékenység csak kiegészítő funkció. Tamás ismertette az egyetemek által működtetett levéltárak jellemző szervezeti formáit (központi szervezeti egységként, a Rectori Hivatal irányítása alatt, könyvtár alá sorolás) és az ebből adódó szervezeti és anyagi és létszám problémákat. Bemutatta, hogy ezek az intézmények milyen széles körű hazai és külföldi szakmai kapcsolattal rendelkeznek és milyen területen valósul meg a könyvtárak és levéltárak együttműködése.

Az ELTE BTK és az ELTE Levéltár ad helyet a 2013. július 1-jén alakult MTA-ELTE Egyetemtörténeti Akadémiai Kutatócsoport (2013TKI738) MTA TKI által támogatott projektjének, melyről Juhász Ráka és Durovics Alex tartott előadást. A kutatócsoport vezetője Dr. Draskóczy István egyetemi tanár. A kutatócsoport három alprojektre oszlik, a középkori részleg vezetője Dr. Draskóczy István egyetemi tanár, az újkori részleg vezetője Dr. Szögi László címzetes egyetemi tanár, ny. főigazgató, a 20. századot kutató részleg vezetője Dr. Borsodi Csaba tanszékvezető, intézetigazgató, dékánhelyettes. A projekt un. „nem finanszírozott” résztvevője, Szögi László a hazai és nemzetközi egyetemtörténeti kutatások igen elismert, nagy tapasztalatokkal rendelkező alakja. A kutatócsoport célja a magyar felsőoktatás történetének eddig elhanyagolt és fel nem tárt területeinek vizsgálata és az eredmények nemzetközi követelményeknek megfelelő formában történő közzététele. A munka jól illeszkedik a Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottság által 2012-ben kezdeményezett

Fiatallévélárosok Egyesülete
Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. I. em. 151.

együttműködésbe, amelynek keretében össze kívánják kapcsolni az egyes országokban már évek óta készülő középkori, és újkori hallgatói adatbázisokat.

A második és a harmadik nap első felében az egyesületi tagok mutatták be azon projekteket, amelyekben részt vettek a hazai vagy külföldi levéltári kutatásaik illetve, tanulmányaik során.

Ennek szellemében a második nap első előadása a „Közigazgatási eljárásokhoz kapcsolódó levéltári szolgáltatás fejlesztése c. kiemelt projekt” bemutatása volt, amit Magos Gergelytől hallhattunk. Gergely előadásában bemutatta, hogy miről is szól maga a projekt, milyen célokat tűztek ki, valamint, hogy ebből melyek valósulnak meg és hogyan. A projekt célja, hogy a levéltár az adminisztratív terhek csökkentésével egyfajta szolgáltatóvá váljon. Ennek keretében a levéltár közigazgatási funkciója erősödik, az állampolgároknak és kutatóknak nyújtott szolgáltatás fejlődik, a belső folyamatok hatékonyabbá válnak. A fejlesztéseknek köszönhetően az ügyfélszolgálati rendszer teljesen megújul, bevezetésre kerül az elektronikus ügyintézés és új, döntéstámogató rendszert hoznak létre. Megújulnak a közigazgatási eljárások, infrastrukturális beruházásokat valósítanak meg és átalakítják a meglévő levéltári szakrendszereket (ELP, ScopeQuery, SDB). Az előadás a finanszírozáshoz szükséges források bemutatásával zárult.

Homok Zsolt a telekkönyvi és ingatlan nyilvántartási iratok bemutatásával és az azokban történő kutatási lehetőségek ismertetésével folytatta a szakmai programot.

A második nap második felében ismét lehetőség nyílt szabadon választott témájú előadások megtartására, amelyeknek tárgya lehetett önálló, saját kutatás, szakdolgozat vagy OTDK dolgozat is.

A második nap negyedik előadása is egy ilyen önálló, a központi témától eltérő, azonban a maga nemében szintén érdekes kutatás bemutatása volt Papp Ritától, melynek címe „Nőpolitika a Kádár-rendszerben (Nők a budapesti pártvezetésben)”. Rita a referátuma elején bemutatta, hogy a nőknek milyen alapvető problémákkal kellett szembenéznük és, hogy ezek orvoslására milyen határozatok születtek az 1950-es és 1960-as években (1953-as MDP határozat, az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának határozata a nőmozgalmakról 1957-ben, az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a nőmozgalom helyzetéről és feladatairól 1964-ben, az MSZMP Központi Bizottságának határozata a nők politikai, gazdasági és szociális helyzetéről 1970-ben). Az egyes határozatok kapcsán megfigyelhető változásokat Rita szemléletes grafikonokon ábrázolta, melyeken jól kivehető volt a nők arányának százalékos növekedése a párttagságban, a Budapesti Pártbizottság, valamint a Budapesti Végrehajtó bizottság tagjainak nemek szerinti összetételében a női nem arányában bekövetkező javulás. Néhány fontosabb tisztséget viselő nő kiemelésével Rita konklúzióként megfogalmazta, hogy a korszakban a nők helyzete fokozatosan vált jobbá, azonban a kívánt célt sosem sikerült elérniük és működésüket mindvégig nyomon kísérte a hátrányos megkülönböztetés, a magasabb pozíciókban gyakran töltötték be báb szerepet, de kivételes egyéniségek ekkor is voltak, akik tehetségükkel kiemelkedtek.

Bachus Dóra előadása arról szólt, hogy a teljes Árpád-kor alatt megfigyelhető, hogy a királyi hatalomhoz kizárólagosan az Árpád-dinasztia sarjainak volt joga. Ez annyira erős legitimációs

Fiatallévélárosok Egyesülete
Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. I. em. 151.

pont, hogy a korszak trónkövetelői is mind a család tagjai voltak. De milyen vezérelv mentén zajlott az örökség? Erre a szakirodalom két féle választ tud kínálni jelenleg: egyes munkák a primogenitúra megszilárdulását kézenfekvőnek tekintik már Szent István uralkodásától kezdődően, és vannak esettanulmányok, amelyek ugyan jelzik, hogy nincs szó kőbe vésett primogenitúráról, de csak kiragadott példákon keresztül szemléltetik ezt. Összefoglaló jellegű munka nem készült belőle, behatóan pedig utoljára a trónöröklés rendjével az 1920-as években foglalkoztak. Dolgozatomban szeretnék egy periodizált átfogó képet nyújtani a magyar trónöröklés rendjétől olyan primér forrásokat felhasználva, mint az elbeszélő források, oklevelek és uralkodói pecsétek köriratai, és keresem a választ arra, hogy vajon mikor szorult ki végleg a trónöröklésből a szeniorátus rendje? Utána pedig vajon milyen koncepció alapján zajlott a hatalom átörökítése? Beszélhetünk e a korszakban primogenitúráról, és ha igen, mikortól érvényesült egyértelműek? Röviden kitérek arra is, hogy milyen összefüggéseket láthatunk a trónörökösök apjuk életében való megkoronázása, a területi alapon szerveződő dukátus és a királyi hatalom elnyerése között.

A konferencia résztvevői ezután Décsey Sándor vezetésével Tapolcára látogattak. Ott a városnézést követően bemutatták a helyi múzeumot, könyvtárat és levéltárat. Décsey Sándor igazgató úr a programok, a gyűjtemények és a jövőben szerveződő projektek ismertetésével lelkesítette a hallgatóságot.

A harmadik napon tovább folytatódtak a szabadabb témájú előadások. Tagságunknak köszönhetően a XV. és XX. századi történelem bizonyos részeibe kaphattunk betekintést.

A nap első előadója Fóris Ákos, az ELTE BTK PhD hallgatója volt „Szovjet területek magyar megszállása” című prezentációjával. 1941-ben a magyar honvédség is csatlakozott a náci Németország Szovjetunió ellen indított hadjáratához, a Vernichtungskrieg-hez. A Magyar Megszálló Csoportot 1941 őszén hozták létre, csapatai Ukrajnában és Fehéroroszországban tevékenykedtek. Feladatuk az volt, hogy német alárendeltségben „pacifikálják” az elfoglalt területeket, felügyeljék a katonai közigazgatás rendjét, őrizzék a vasútvonalak zavartalan közlekedését, s nem utolsósorban törjék le a partizánok fegyveres ellenállását. Ákos ezt az érzékeny témát járta körbe kutatásiban. Vizsgálta az erőszak kontextusait és szintjeit, az erőszak előzményeit a magyar honvédségben. Ismertette a megszálló politika kettősségét, valamint kitért a magyar hadvezetés szerepére is.

Másodikként egy olyan előadást hallhattunk, mellyel Faragó Dávid, az ELTE BTK hallgatója a 2017-es OTDK-ról aranyérmet hozhatott haza. Az előadás címe: Ormányi Józsa sümegei várkapitány. Dávid a rendelkezésre álló források segítségével feldolgozta a várkapitány életútját, melynek során bebizonyította, hogy a korábbi szakirodalom ismereteivel szemben sokkal jelentősebb személyiségről van szó. Az elszegényedett kishemesi családból származó Józsnak tehetsége és házassága révén sikerült a középbirtokos nemesség alsó rétegébe emelkednie. Levelezése alapján remek latin műveltséggel rendelkezhetett. A várkapitány családja eredetének, birtokainak, valamint rokoni kapcsolatainak és kapcsolatrendszerének feltárásával az észak- és déldunántúli nemesi társadalom kapcsolatrendszerét is jobban megismerhetjük, személyén keresztül bepillantást nyerhetünk Köves András szervitori körébe,

Fiala Levéltárosok Egyesülete
Székhely: 1088 Budapest, Múzeum krt. 6-8. I. em. 151.

illetve abba, hogy a püspök és Nádasdy Tamás nádor szervitori köre hogyan kapcsolódott össze rajta keresztül.

Az idei Badacsonyi Konferencia meghívott vendége a Pulszky FIAT egyik tagozata volt, akik egyesületünkhöz hasonlóan működő szervezetként a hazai múzeumokban dolgozó fiatalok közösségét fogják össze. Az egyesület küldetésének tartja a hazai múzeumi élet folyamatos megújítását, a múzeumok társadalmi megítélésének állandó alakítását. Saját elmondásuk szerint alapvető céljaik; a múzeumügyet érintő rövid, közép és hosszú távú tervek megalkotásában való aktív részvétel és a megvalósítás folyamatos követése, segítése; Pulszky FIAT számára stratégiai terv megalkotása és megvalósítása; a Pulszky Társaság stratégiai tervének kialakításában való részvétel; lehetőség szerint javaslattétel a Pulszky Károly-díjra. Hozzánk hasonlóan ők is rendkívül fontosnak tartják azt, hogy programjaikkal ne csak a szakmai közönséget szólítsák meg, hanem a múzeumi munkát a nagyközönséggel is megismertessék, ezért rendszeresen vesznek részt népszerűsítő programokon. Előadásukban a 2016-os és 2017-es Múzeumok Majálisáról meséltek. Ezen felül rendszeresen szerveznek kiállításokat és szakmai rendezvényeket is. Ez az előadás már inkább kerekasztal beszélgetés jellegűvé vált. A tagság közbeszólt, kérdezhetett, érdekes megállapítások születtek a két rokon terület hasonlóságairól és különbségeiről, kiváltképp a pedagógia és közönségkapcsolatok területén. Szintén ennek az együttműködésnek köszönhetően tartott előadást Szabó Attila, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet igazgatóhelyettese is.

A konferencia zárásaként kerekasztalbeszélgetésre került sor a múzeum-pedagógia és a levéltárpedagógia jelenlegi helyzetéről, kitörés pontjairól Török Róbert (MKVM), Németh Szandra és Aranyos Sándor (Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum) és Rácz Attila (BFL) részvételével.

A nyári konferencia tovább füzeseként került sor az őszi konferencia tematikájának összeállítására is, melynek ismertetését Herczeg Annamária, az Újkor.hu munkatársa tudósítása alapján jelentetünk meg.

Tisztelettel,

Gúth Ildikó

Elérhetőségek: www.filee.hu

Email cím: guthildiko@gmail.com, feelnok@gmail.com, guth.ildiko@rakocziszovetseg.hu

Telefonszám: 06/30-582-4042

Postai cím: 1112 Budapest, Menyecske utca 10. fsz. 5.

Kelt: Budapest, 2017. szeptember **hó** 22. **nap.**